

Alkoholipolitiikkaa sisäisen turvallisuuden näkökulmasta - mitä päätyi alkoholilain uudistukseen?

Kehittämispäällikkö Jaana Markkula, Alkoholiohjelma

Neuvotteleva virkamies Elina Kotovirta, sosiaali- ja terveysministeriö

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Sisäisen turvallisuuden ohjelma ja alkoholilaki

- *Alkoholi- ja muiden päihdesidonnaisten turvallisuusuhkien torjuminen* -alatyöryhmän tehtävänä oli antaa ehdotukset ainakin:
 1. humalahakuisen, itselle ja ympäristölle turvallisuusriskejä aiheuttavan alkoholin ja muiden päihteiden ongelmakäytön hillitsemiseksi,
 2. tiedon lisäämiseksi alkoholin ja turvallisuusongelmien, kuten tapaturmien ja väkivallan, välisestä yhteydestä,
 3. alkoholi- ja muiden päihdehaittojen lasten turvallisuudelle aiheuttamien ongelmien torjumiseksi sekä
 4. ikääntyneiden turvallisuutta heikentävän alkoholinkäytön vähentämiseksi.

→ Työryhmän näkemys: puututtava nykyistä tehokkaammin lainsäädäntöä muuttamalla

Sisäisen turvallisuuden ohjelma ja alkoholilaki

- Alatyöryhmän ehdotuksia:
 - 1) Vähennetään alkoholin aiheuttamia väkivalta- ja muita haittoja **julkisilla paikoilla** selkeyttämällä alkoholin nauttimista koskevat säännökset alkoholilaissa, kokoontumislaisissa ja järjestyslaissa.
 - 2) Vähennetään alkoholin aiheuttamia väkivalta- ja muita haittoja aamuyön tunteina uudistamalla **anniskeluaikoja** koskevat säännökset.
 - 3) Vähennetään alkoholin aiheuttamia kokonaishaittoja laskemalla alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan nojalla myytävien mietojen käymisteitse valmistettujen **alkoholijuomien enimmäisalkoholipitoisuutta**.
 - 4) Vähennetään alkoholin kokonaiskulutusta ja haittoja kieltämällä **alkoholin myynti** kokonaan sunnuntaisin vähittäismyyntiliikkeistä (esimerkiksi vaihtoehtona keskioluen siirtämiselle Alkoon).
 - 5) Alkoholin **kotiinkuljetusta** muiden elintarvikekuljetusten yhteydessä ei tule sallia alkoholilain kokonaisuudistuksessa.
 - (6) Vakiinnutetaan paikallisessa turvallisuussuunnittelussa **Pakka-toimintamallin** hyvät käytännöt koko maassa.)

Arviomuistio alkoholilain uudistamistarpeista

- STM:n arviomuistio julkaistiin elokuussa 2013: lausunnoilla syyskuun loppuun, luonnos hallituksen esityksestä vuoden lopussa ja hallituksen esitys kevätistuntokaudella 2014
- Tarkoituksena on, että haittojen vähentämiseksi määriteltäisiin mitattavat ja konkreettiset tavoitteet
 - esim. vuonna 2025: 800 ihmistä nykyistä vähemmän kuolisi alkoholin seurauksena vuosittain

→ Yleiset periaatteet:

1. Alkoholihaittoja voidaan vähentää vain laaja-alaisilla toimilla, jotka koskevat koko yhteiskuntaa sekä rajoittavat saatavuutta tuntuvasti.
2. Tavoitteita ei voida saavuttaa vain alkoholilainsäädäntöä muuttamalla, vaan tarvitaan myös muiden hallinnonalojen toimia.

A. Alkoholin nauttiminen julkisella paikalla

- Vuoteen 1995 täyskielto
- “Vapauteen ei totuttu” ja kunnat säätivät omia järjestyssääntöjään
- Kuntien omat kiellot kumottiin pitkän lakivalmisteluprosessin jälkeen järjestyslailla vuonna 2003:
 - ”päihdyttävän aineen nauttiminen on kiellettyä yleisellä paikalla taajamassa, rajavartiolaissa tarkoitetulla rajanylityspaikalla ja julkisessa liikenteessä olevassa kulkuneuvossa”.
 - ”... ei liioin koske alkoholijuoman nauttimista puistossa tai muulla siihen verrattavalla yleisellä paikalla siten, että nauttiminen sekä siihen liittyvä oleskelu ja käyttäytyminen ei estä tai *kohtuuttomasti* vaikeuta muiden oikeutta käyttää paikkaa varsinaiseen tarkoitukseensa“. → Mikä on kohtuutonta?

A. Alkoholin nauttiminen julkisella paikalla

- Alkoholijuomia nautitaan sekä lain sallimissa että kieltämissä paikoissa melko estoitta
 - koska puistoissa juominen on sallittua, ei katujuomistakaan juuri valvota
 - HS 2.4.2012: ”matkustajat kertoivat etteivät tienneet alkoholin juomisen olevan kiellettyä joukkoliikennevälineissä”
- Poliisi on joutunut vielä hankalampaan asemaan kuin vuonna 1995, jolloin lain valvominen oli mahdotonta lähinnä uutena vuotena ja vappuna
- Vastuullista anniskelua terassilla – aidan takana puistossa täysin valvomatonta
- Botellon-tapahtumia ja kaljakelluntaa
 - sosiaalinen media tuo uudet haasteet: kenellä vastuu?

A. Alkoholin nauttiminen julkisella paikalla

- Valvonta on joka tapauksessa haaste, mutta valvontaa voi helpottaa parantamalla säädöksiä
- Laki asennemuokkaajana, kiellot keinona nuorten altistumiselle jatkuvalla alkoholinkäytölle aina ja kaikkialla
- Jos aikuisten juomista julkisella paikalla ei valvota, alaikäiset menevät helpommin ”joukon jatkona” eikä heidänkään juomiseensa huomata välttämättä puuttua

A. Alkoholilain arviomuistioista:

- 1) Järjestyslain täydentäminen siten, että taajama-alueen toreilla, hautausmailla, leikkipuistoissa ja urheilukentillä alkoholijuoman nauttiminen on aina kielletty
 - sallittua vain puistoissa ja muilla viheralueilla
 - kunnalle mahdollisuus määritellä, missä taajaman puistoissa ja viheralueilla alkoholijuomien nauttiminen on kielletty (vrt. kunnan oikeuteen liikennemerkkien asettamiseen)
- 2) Nykyinen alkoholilaissa oleva kieltö nauttia alkoholia ”paikassa, jossa on järjestetty julkinen tilaisuus” tulisi siirtää kokoontumislakiin
 - vastaavasti anniskeluluvan myöntämisen edellytyksiä yleisötilaisuuksiin voitaisiin helpottaa.

→ **Kuuluvat tältä osin sisäasiainministeriön toimialaan**

B. Anniskeluaajat

- Anniskeluaikojen lyhentämisellä on alkoholihaittoja, erityisesti katuväkivaltaa vähentävä vaikutus
 - tutkimus Norjasta: yhden tunnin anniskeluaikojen myöhentämisellä/aikaistamisella oli 17 % lisäävä/vähentävä vaikutus kaupunkien keskustassa tapahtuviin pahoinpitelyihin
- Anniskeluaikojen pidentäminen tai jopa vapauttaminen voi tasoittaa sulkemisaikoina tapahtuvia väkivallantekojen piikkejä, mutta aukioloaikojen pidentämisestä seurauksena on kuitenkin väkivallantekojen kumulatiivinen kasvu

Yön väkivaltapiikki kestää tunteja

MAAN PINNALLA: Keskustelua ravintoloiden anniskeluaikojen rajoittamisesta on käyty vähillä tiedoilla.

Lasse Kerkelä
lasse.kerkela@hs.fi
Kirjoittaja on HS:n
kotimaantoimittaja.

POLIISI puolusti jälleen maanantaina ehdotusta anniskeluaikojen rajoittamisesta. Osa ravintoloista voi olla nykyisin auki aamuneljään asti.

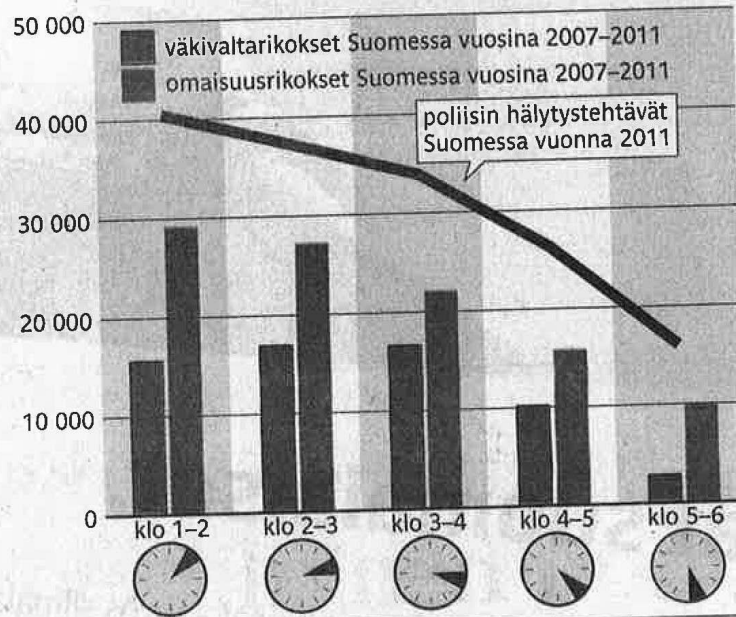
"Poliisilla on erittäin vaikea saada siihen aikaan väkeä töihin. Kello neljä on myös väkivalta- ja häiriöpiikki", poliisiylijohtaja **Mikko Paatero** perusteli MTV3:n Huomenta Suomessa.

Julkinen keskustelu ravintoloiden aukioloajoista käynnistyi viime viikolla, kun sisäministeri **Päivi Räsänen** (kd) esitti HS:n haastattelussa anniskelun rajoittamista poliisin työtaakan keventämiseksi.

KESKUSTELUA on käyty melko vähäisillä tiedoilla.

Paateron mainitsema kello

Väkivaltapiikki ajoittuu usealle aamuyön tunnille

Lähde: Poliisiammattikorkeakoulu

Koonnut: LASSE KERKELÄ / HS, grafiikka: LN / HS

neljän väkivaltapiikki ei erotu aamuyön tunteja koskevasta rikostilastosta, jonka Poliisiammattikorkeakoulu laati Helsingin Sanomien pyynnöstä vuosilta 2007–2011.

Tämän tilaston mukaan yölliset väkivaltaisuuudet ajoittu-

vat muutamalle tunnille eivätkä kohdistu erityisesti kello neljän aikoihin.

Eniten väkivaltarikoksia tapahtui viitenä viime vuonna kello kahden ja kolmen välillä.

Kolmen ja neljän välillä väkivaltaisuuksien määrä laski

aavistuksen. Kello neljästä lähtien väkivaltarikosten määrä väheni huomattavasti.

Väkivaltatapauksilla mitattuna yön levottomin aika on siis jo ohi, kun yökerhot sulkevat ovensa neljältä.

Omaisuusrikosten tai poliisin hälytystehtävien määrässä ei ole vastaavaa piikkiä yön tunteina. Niiden määrä laskee tunti tunnilta kohti aamua.

RIKOSTILASTOJA voi lukea niinkin, ettei kaikkia ravintoloita kannata sulkea kertarysäyksellä Räsänen ja Paateron tahdon mukaisesti kello kahdelta. Tuohon aikaan väkivaltaisuuksia tapahtuu jo muutenkin eniten.

Olisi mielenkiintoista tietää, miten tilanteen näkee peruspalveluministeri **Maria Guzenina-Richardson** (sd), jonka vastuulle anniskeluasiat kuuluvat hallituksessa.

Ministeri kieltäytyi kommentoimasta asiaa.

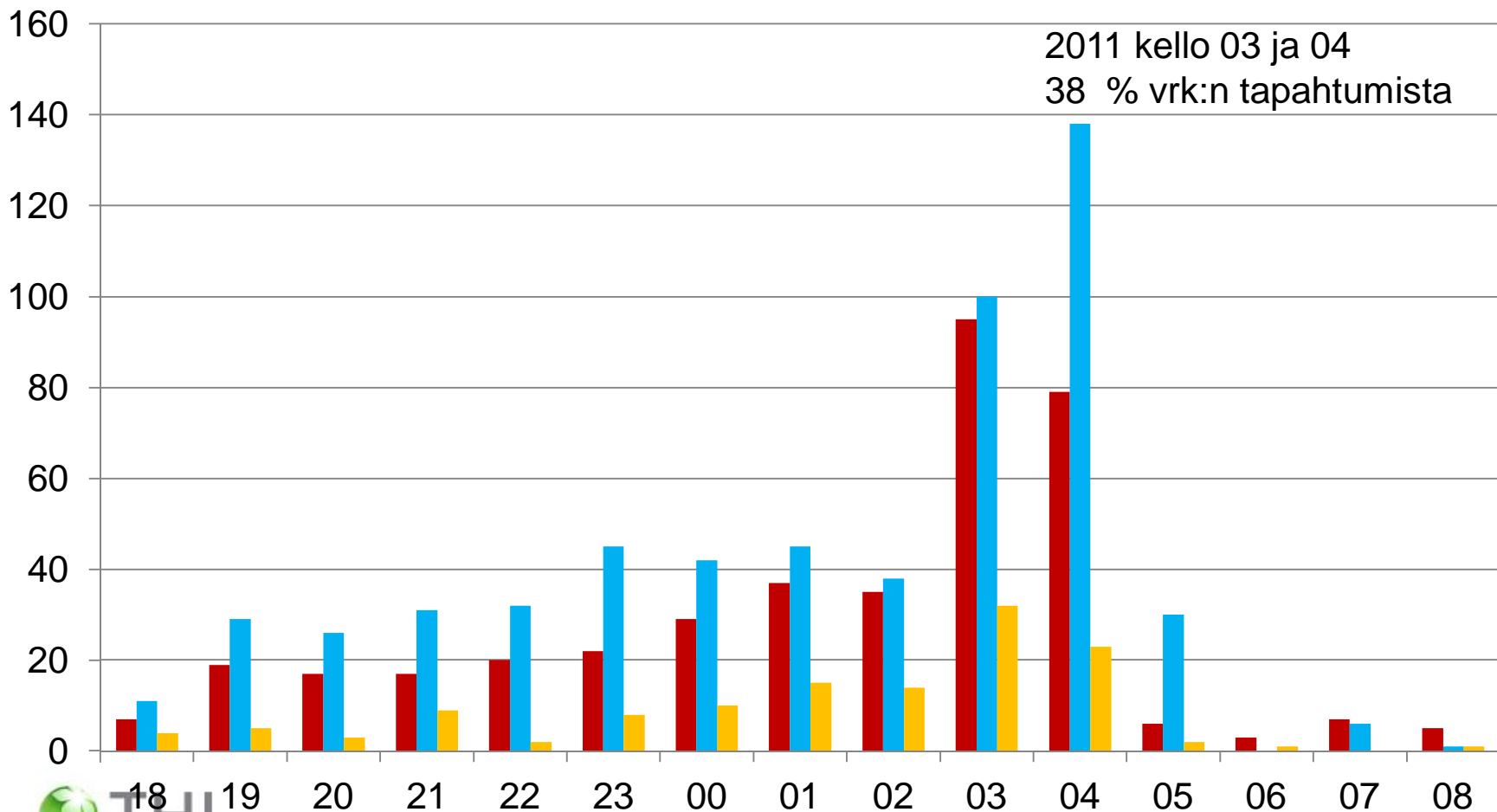
Hän viestitti maanantaina avustajansa välityksellä, että anniskeluaajat ovat aikanaan esillä alkoholilain kokonaisuudistuksessa.

POLIISILLE ILMOITETUT VÄKIVALTARIKOKSET 2011

Yleisessä tilaisuudessa, yleisellä paikalla liikekeskuksessa tai muulla yleisellä paikalla

Lähde: Polstat (poliisin tulostietojärjestelmä)

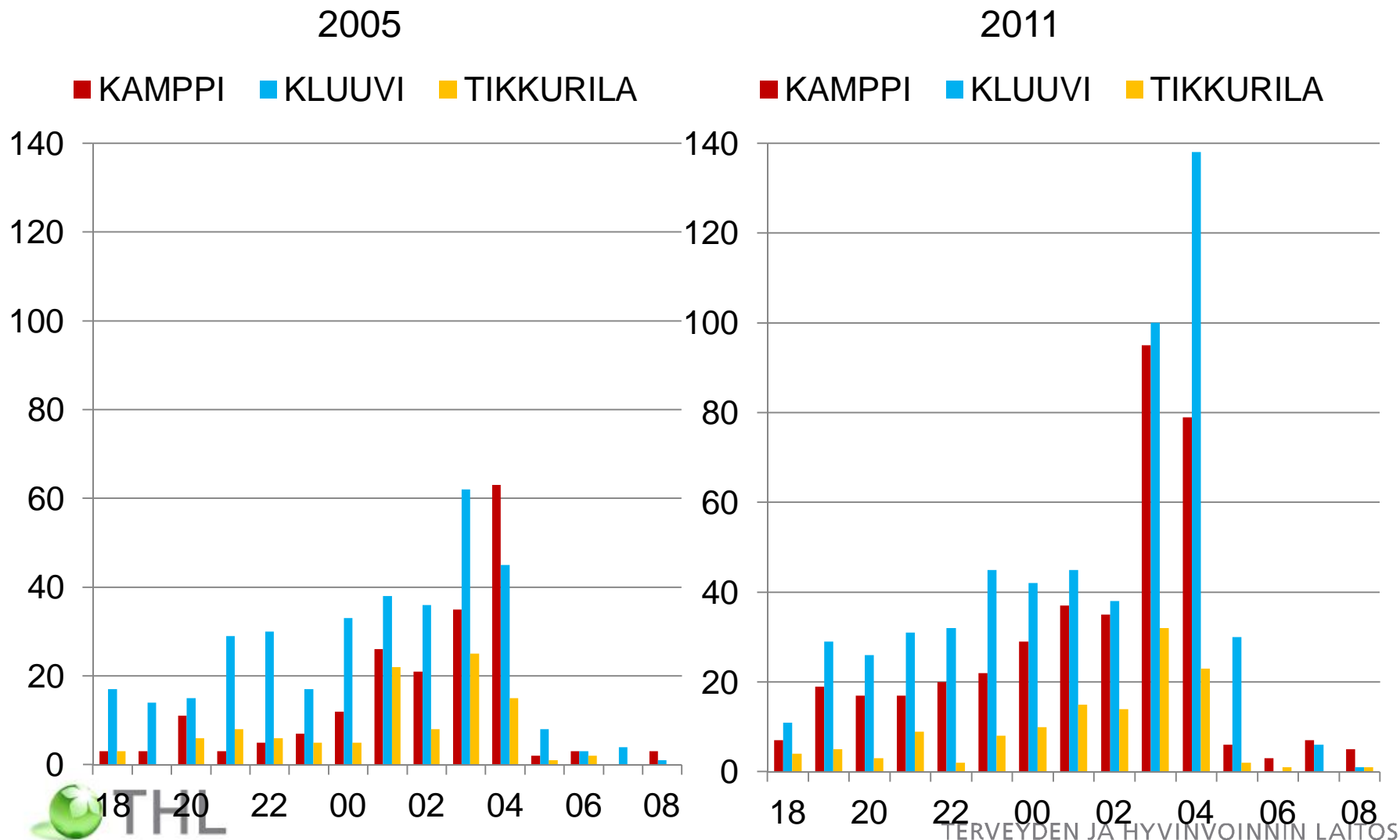
■ KAMPPI ■ KLUUVI ■ TIKKURILA

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

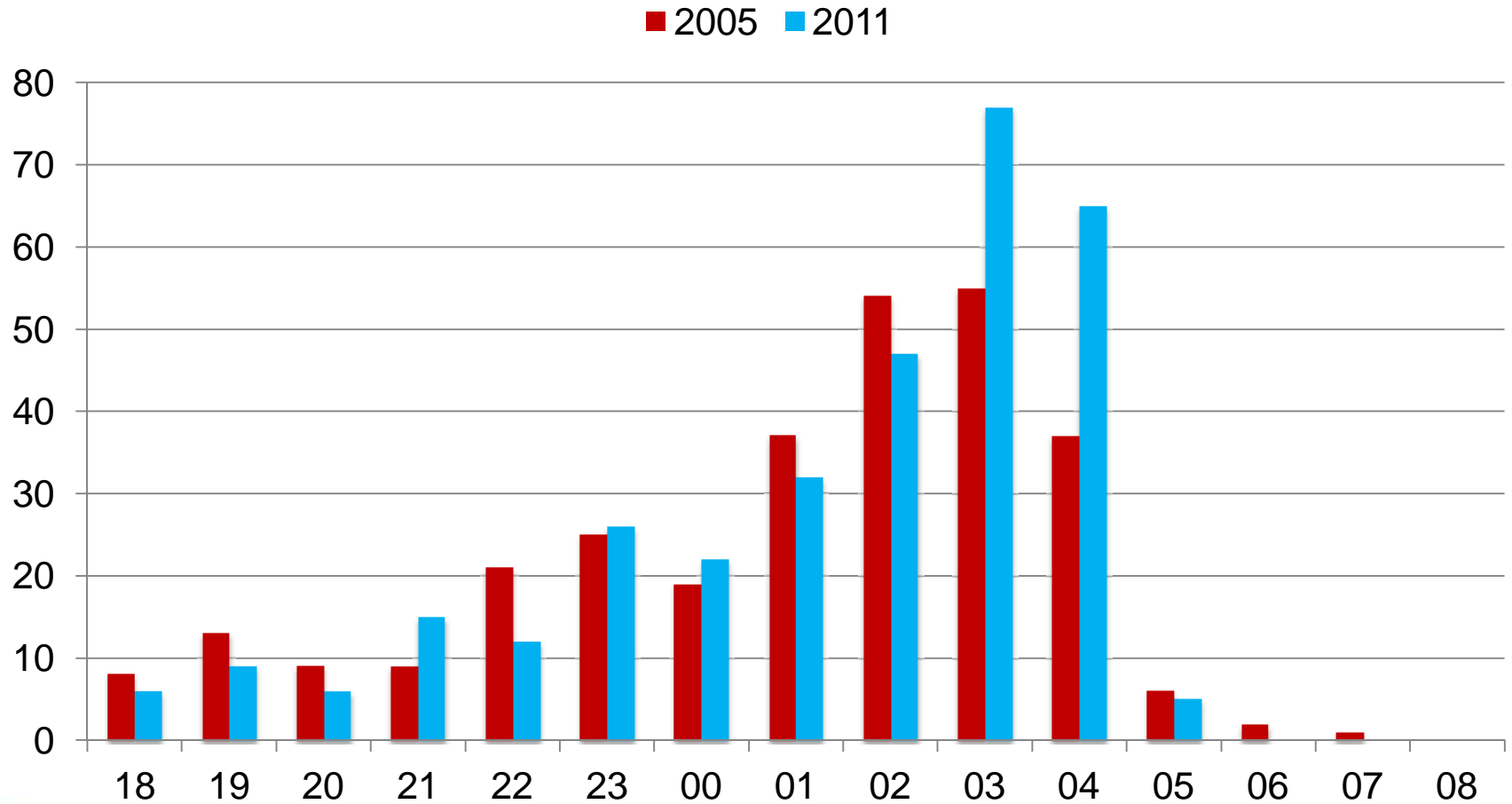
POLIISILLE ILMOITETUT VÄKIVALTARIKOKSET 2005 JA 2011

Yleisessä tilaisuudessa, yleisellä paikalla liikekeskuksessa tai muulla yleisellä paikalla
(lähde: Polstat)

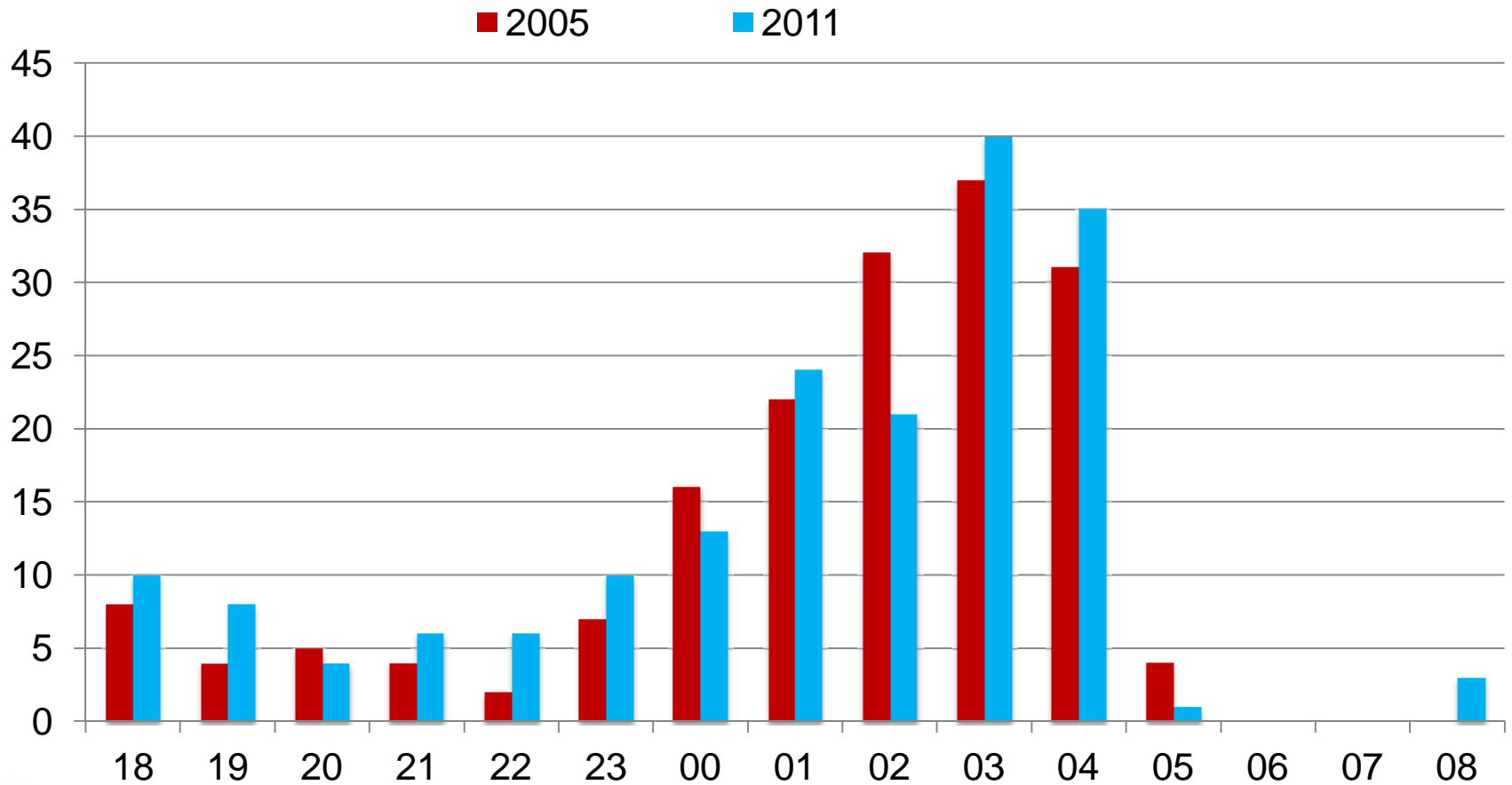
POLIISILLE ILMOITETUT VÄKIVALTARIKOKSET 2005 ja 2011

Tampereen keskusta

POLIISILLE ILMOITETUT VÄKIVALTARIKOKSET 2005 ja 2011

Jyväskylän keskusta

B. Anniskeluajat

- 1980-luvun lopulla Suomessa oli 35 ravintolaa, joilla oli poikkeuslupa anniskella alkoholijuomia kello kahden jälkeen aamuyöllä, tällä hetkellä noin 1 100 ravintolalla on anniskelun jatkoaikalupa kello 02.30:een tai 03.30:een
- Juomatapa-tutkimuksen mukaan myöhäiset aukioloajat ovat osaltaan siirtäneet alkoholin nauttimista parilla tunnilla eteenpäin
 - aukioloaikojen pidennykset ovat lisänneet aamuyön juopottelua ja nimenomaan ravintolassa
 - kunnan pohjat kotona: mitä humalaisempana ja myöhemmin asiakas tulee ravintolaan, sitä lyhyemmäksi jää myyntiaika ja pienemmäksi kate
- HSL 2012: busseihin turvakopit, valvontakamerat ja paniikinappulat
 - ”järjestyspartioiden läsnäoloa jatketaan keskeisillä liikennepaikoilla etenkin viikonloppuöisin ja partiointia liikennevälineissä laajennetaan”

B. Alkoholilain arviomuistiosta:

- Anniskeluajoista ja jatkoaikaluvan myöntämisen edellytyksistä tulee asetustason sijaan säätää lailla
- Nykyinen kaksiportainen jatkoaikalupajärjestelmä on vanhentunut, sillä se perustuu edelleen mm. ravintolan järjestämisen ohjelman ”hyvätasoisuuden” arviointiin
 - Paikallisten tahojen vaikutusmahdollisuuksista sekä lupahallintoon että valvontaan tulisi lisätä:
 - Alkoholijuomien anniskeluaikaa tulisi tässä yhteydessä lyhentää aamuyöstä vähintään tunnilla: anniskelun jatkaminen esimerkiksi kello yhden jälkeen liittyisi nykyistä enemmän ravintolan oman järjestyksenpidon seurantaan ja lähiympäristölle syntyvien melu- ja muiden haittojen ehkäisemiseen

C. Vähittäismyynti

- Anniskelu- että varsinkin vähittäismyyntiaikoja 1990-luvulta lähtien lisätty merkittävästi ilman, että päätösten vaikutuksia alkoholihaittoihin olisi arvioitu millään tavalla
 - aukioloaikojen vapauttaminen on ”siinä sivussa” myös laajentanut alkoholin saatavuutta
- Vähennetään alkoholin kokonaiskulutusta ja haittoja kieltämällä alkoholin myynti kokonaan sunnuntaisin vähittäismyyntiliikkeistä
 - vähentäisi kokonaiskulutusta ja siirtäisi kulutusta valvottuihin anniskelupaikkoihin
 - tarjoaisi luonnollisen tauon riski- ja ongelmakuluttajille ja heidän lapsilleen
 - vähentäisi liikkeiden henkilökuntaan kohdistuvia turvallisuusuhkia
 - vaikutus työpaikoilla maanantaisin?
 - ”lievempi” vaihtoehto keskioluen siirtämiselle Alkoon

C. Alkoholilain arviomuistiosta:

- 1) Ei vähittäismyyntiä sunnuntaisin ja pyhäpäivinä
 - 2) Myynti lopetettaisiin sekä kaupoissa, kioskeissa ja huoltamoilla että Alkoissa perjantaisin ja lauantaisin kello 18
- Alkoholijuomien myyntiajat ensisijaisesti vähittäiskaupan yleisen aukioloajan mukaisiksi
- alkoholijuomien vähittäismyyntiä ei harjoitettaisi lauantaisin ja sunnuntaisin kello 18:n jälkeen tai joulupäivänä ja äitienpäivänä.
- Vähittäismyyntiaikojen rajoitusten vaikuttavuus nimenomaan tilannekohtaiseen väkivaltaan on kuitenkin rajallinen, koska osto- ja kulutustapahtumat eivät välttämättä ole suoraan yhteydessä toisiinsa

Alkoholihaittoihin puuttuminen vaatii laajaa yhdessä tekemistä ja useita samansuuntaisia toimia – lain mahdollisuudet saatavuuden vähentämisessä kannattaa hyödyntää